

Psychologie zdraví

Programy pro zdraví

Programy pro zdraví

1. Vymezení pojmu podpora zdraví
2. Politické dokumenty podpory zdraví
3. Třídění preventivních programů pro zdraví
4. Představení konkrétních programů

Podpora zdraví

Zdraví je mnohem horší než by mohlo být...

- proces, který umožňuje lidem zvýšit kontrolu nad svým zdravím a zlepšovat úroveň svého zdraví
- prevence
- pomoci lidem zvolit si vlastní zdravý životní styl a pečovat o své zdraví

Politické dokumenty

- Ottawská charta podpory zdraví (1986)
- Zdraví pro všechny v 21. století - Zdraví 21 (1999)
- Zdravotní politika EU
- Akční plán zdraví a životního prostředí České republiky Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví
- Dlouhodobý program zlepšování zdravotního stavu obyvatelstva ČR - Zdraví pro všechny v 21. století (2002)

„Zdraví 21“

- iniciativa Světové zdravotnické organizace
- výzva ke společné cestě ke zdraví, sdílené odpovědnosti a tvůrčímu partnerství

Hlavním cílem je dosáhnout plného zdravotního potenciálu pro všechny:

- posilování a ochrana zdraví lidí během jejich celého života,
- snižování výskytu hlavních nemocí a omezení strádání, které lidem přinášejí.

Aplikace „Zdraví 21“ v ČR

- zlepšení ukazatelů zdravotního stavu obyvatelstva, především snížení úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy, nádory, úrazy
- snížit výskyt závažných onemocnění a faktorů, které je ovlivňují – především závažná rizika životního stylu
- zavedení účinné prevence nemocí, jejich včasnou a racionální léčbu

Třídění preventivních programů (Kučera in Hláva, 2002)

- Třídění dle definice cílové skupiny
- Třídění dle věcného obsahu
- Třídění dle použitých metodologií

Programy zaměřené na prevenci rizikových faktorů pro děti a mládež

- prevence kardiovaskulárních onemocnění a rakovinného bujení
- prevence úrazů
- prevence kouření
- dentální prevence
- prevence sexuálně přenosných nemocí a AIDS

Komunitní programy

- Těžiště podpory zdraví člověka v 21. století spočívá v komunitách, ve kterých lidé přirozeně žijí a pracují.

Úkoly komunitních programů:

- vytvářet podmínky pro zdravé fungování komunity (např. podmínky pro výuku ve škole, pro pracovní proces v podniku atd.),
- učit zdravému způsobu života a dovednostem zdraví podporujícího chování.

Příkladem jsou: Zdravá škola, Zdravé město, Zdravý region, Zdravý podnik

Programy a projekty ochrany a podpory zdraví

- týkají se všech věkových kategorií...
- problematika ve vztahu k jednotlivým složkám životního stylu (prevence sociálně-patologických jevů, zdravá strava, pohyb, prevence stresu...)
- **Programy péče o zdraví ve vztahu ke sportovně pohybovým aktivitám vznikají pro:**
  - školy,
  - mimoškolní zařízení (DDM, Orel, Sokol, Sportíkova akademie apod.),
  - jednotlivce s různými přístupy.

Programy pro zdraví ve škole

- Problematika sportovně pohybových aktivit vedoucích ke zdraví doposud není v České republice sjednocena.
- Různé přístupy - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT ČR) a Ministerstvo zdravotnictví (MZ ČR)
- MŠMT ČR
  - *Tělesná výchova a zdraví* (Mužík, Krejčí, 1997; Svatoň, Tupý, 1997)
  - *Týdny zdraví ve škole* (Krejčí, Bäumeltová, 2001)
  - *Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání* (VUP, 2005)
- MZ ČR
  - *Projekt Škola podporující zdraví - Zdravá škola* (Havlíková, 1998)
  - *Herní specialista* (Valenta, 2001)

Rámcové vzdělávací programy pro základní vzdělávání

- **Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha) a Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (tzv. Školský zákon) → RVP.**
- **Na státní úrovni vzniká Národní program vzdělávání a rámcové vzdělávací programy.**
- **Školní úroveň tvoří školní vzdělávací programy, které si připravuje každá škola sama.**
- **vzdělávací oblast Člověk a zdraví, dva obory Výchova ke zdraví a Tělesná výchova, do níž je začleněna i zdravotní tělesná výchova.**

Škola podporující zdraví – „Zdravá škola“

- **vychází z** evropského projektu škol podporujících zdraví, **jehož tvůrci jsou WHO, Rada Evropy a EU,**
- **národní síť projektu Škola podporující zdraví v ČR** (tzv. Zdravé školy)
- program vychází nejen z poznatků lékařských oborů, ale také z oborů psychologických, sociologických a pedagogických,
- zásady programu (tzv. 3 pilíře): **pohoda prostředí, zdravé učení, otevřené partnerství.**

Týdny zdraví ve škole

- vychází z německého projektu „Gesundheitswochen in der Grundschule“ (Ilg, Knappe),
- zaměřeno na 1. stupeň ZŠ,
- důležitost vztahu zdraví a pohybového režimu dítěte,
- tzv. Týden zdraví na určité téma (dvakrát do roka),
- spolupráce s rodiči,
- zdravé činnosti prolínají celým vyučovacím procesem.

Tělesná výchova a zdraví

- **zdravotně orientované** pojetí tělesné výchovy **pro 1. stupeň základní školy,**
- projekt vychází z poznatků Německa, Rakouska a Švýcarska, kde je do škol zaváděn projekt „**Bewegte Schule**“ (Škola v pohybu),
- cílem školní tělesné výchovy je vytvořit **kladný vztah žáků k péči o své zdraví a celoživotní pohybové aktivitě,**
- do popředí se dostává **prožitek.**

Zdravé město, Zdravý region

- 1988 WHO iniciovala mezinárodní projekt Zdravé město (vychází ze strategie WHO a z dokumentu Zdraví 21)
- Po roce 1989 myšlenky projektu i v ČR
- V roce 1994 vznikla asociace Národní síť Zdravých měst ČR (11 zapojených měst - Brno přijato 1996).
- 2003 – zapojování všech forem municipalit (městská samospráva - obce, města, regiony, mikroregiony aj.)
- **Cíl projektu:** postupné ozdravování života městského společenství jako celku, zlepšování kvality životních podmínek a zdraví obyvatel měst, regionů.
- Lidé budou svou komunitu i krajinu považovat za svůj domov
- Pořádání různých akcí pro zdraví (Brněnské dny pro zdraví, Den země)
- Zdravá města v JMK kraji: Brno, Blansko, Adamov, Hodonín, Letovice aj.

Zdravý podnik

- Evropská síť pro podporu zdraví na pracovišti
- **Zdravý podnik** věnuje přiměřenou pozornost zdraví svých zaměstnanců. Chápe zdraví jako prostředek ke zvyšování výkonnosti jednotlivých pracovníků a podniku jako celku. Tato přiměřená péče o zdraví pracovníků může být rozhodující pro dlouhodobou úspěšnost podniku.
- **Podpora zdraví na pracovišti** = souhrn organizačních, vzdělávacích, motivačních, odborných, poradenských aktivit a preventivních programů realizovaných zaměstnavatelem za účelem podpory prevence zdraví a zdravého životního stylu u zaměstnanců.
- **Zdravé podniky v ČR:** Metal Alliance, Škoda Auto, Penam aj.

Zdravá nemocnice

- 1997 - projekt Světové zdravotnické organizace (WHO).
- Světová Síť nemocnic podporujících zdraví funguje již několik let
- ČR zapojena v roce 2003.
- **Cíl projektu:** především změna kultury nemocniční péče, zavedení a hodnocení aktivit pro podporu zdraví a začlenění standardů podpory zdraví do existujících systémů řízení kvality péče v nemocnici.
- zdraví uvnitř komunity – péče o pacienty, zaměstnance aj.
- nemocnice zapojené do tohoto projektu u nás patří například Fakultní nemocnice v Motole, Masarykův onkologický ústav v Brně, Nemocnice Šumperk a další.

Literatura

- HAVLÍNOVÁ, M. et al. (1998). *Program podpory zdraví ve škole*. Praha: Portál.
- HAVLÍNOVÁ, M. (1995). *Zdravá mateřská škola: modelový projekt pro podporu zdraví v mateřských školách ČR*. Praha: Portál.
- KREJČÍ, M.; BÄUMELTOVÁ, M. (2001). *Týdny zdraví ve škole*. České Budějovice: JČU.
- KUČERA, Z. (2002). Teoretické studie preventivních programů a jejich užitku. In: Hláva, P. *Akční plán rozvoje Jihočeského kraje: Analýza zdravotního stavu obyvatelstva Jihočeského kraje a jeho vývoje v členění podle okresů v porovnání s ČR a EU*. Kostelec nad Černými lesy: IZPE.
- MUŽÍK, V.; KREJČÍ, M. (1997). *Tělesná výchova a zdraví: zdravotně orientované pojetí tělesné výchovy*. Olomouc: nakl. Hanex.
- SVATOŇ, V.; TUPÝ, J. (1997). *Program zdravotně orientované zdatnosti*. Praha: NS Svoboda